

Marek Barszcz

Przeszłość prawa pracy a współczesna polityka rynku pracy w Polsce

treszczenie: W 1989 r. rozpoczął się w Polsce proces transformacji systemowej, który dotyczył także rynku pracy. Proces ten został oparty na odrzuceniu dotychczasowego stanu prawnego w zakresie prawa pracy. W badaniu zmian dotyczących rynku pracy autor wykorzystał analizę instytucjonalno-prawną w połączeniu z decyzyjnym ujęciem polityki i posłużył się analizą propozycji programowych partii politycznych działających w Polsce. Badania objęły okres transformacji systemowej i zmiany ostatnich lat (od 2014 r.).

Słowa kluczowe: *labour market, labour law*, transformacja systemowa, decydowanie polityczne.

Wstęp

W okresie transformacji systemowej w Polsce w zakresie regulacji prawnych rynku pracy dominowała doktryna neoliberalna. Jest to hipoteza badawcza w niniejszym artykule. W celu jej weryfikacji materiał źródłowy (akty prawne i inne dokumenty) poddano analizie instytucjonalno-prawnej. Wykorzystano metodę decyzyjną w zakresie badań ustawodawstwa jako realizacji decyzji politycznych. Uwzględnione zostały występujące w okresie transformacji systemowej zjawiska rynku pracy, które zbadano z wykorzystaniem danych statystycznych. W odniesieniu do powyższych zagadnień po-

stawiono również hipotezę o zwrocie politycznym dotyczącym rynku pracy, związanym z elastycznymi formami zatrudnienia (umowy cywilnoprawne, umowa o pracę na czas określony) i stosunkiem ustawodawcy do nich. Porównane zostały deklaracje programowe ugrupowań politycznych z lat 2014–2016, których treści dotyczyły problemów rynku pracy. Celem artykułu jest przedstawienie decyzji politycznych związanych z zjawiskami występującymi na rynku pracy w okresie transformacji systemowej i w latach 2014–2016.

Neoliberalna transformacja systemowa

Transformacja systemowa w 1989 r. dotyczyła niemal każdej dziedziny życia publicznego, również przemian gospodarki socjalistycznej, centralnie planowanej na kapitalistyczną. Ówczesnie nie było możliwości sformułowania żadnej teorii dotyczącej tej sfery transformacji, czy to empirycznie czy też na podstawie doświadczeń historycznych¹.

W literaturze lata 90. XX w. są określane jako okres zwycięstwa doktryny neoliberalnej. Określenie to ma swoje uzasadnienie w kontekście budowania nowego systemu opartego o wartości najbardziej spójnie przeciwstawne socjalizmowi². Vaclav Klaus w swojej publikacji postawił hipotezę, iż „rynek jest jedynym mechanizmem do wytworzenia z chaosu ładu spontanicznego”³. Za konieczne uznał otwarcie procesu interakcji nieskończonej liczby podmiotów na rynku, nie zaś odgórnego narzucenia konkretnej drogi gospodarki⁴. Co więcej, w jego ocenie może być to błędne podejście lub tylko zahamować

¹ H. Chołaj, *Transformacja systemowa w Polsce – Szkice teoretyczne*, Lublin 1998, s. 37.

² A. Laska, *Bezalternatywność jako neoliberalna zasada legitymizacji tranzycji systemowej*, [w:] *Polskie zbliżenia z liberalizmem*, red. T. Godlewski, Toruń 2006, s. 96

³ H. Chołaj, *Transformacja systemowa w Polsce – Szkice Teoretyczne*, Lublin 1998, s. 104, V. Klaus, *Technische transformation und europäische integration; Gemeinsamkeiten von visionen und strategien*, Passau 1995.

⁴ Tamże.

proces rozwoju relacji na rynku w sposób niezależny. Perspektywa teoretyczna Vaclava Klause koresponduje z określeniem Francisa Fukuyamy znanym jako „koniec historii”, a dotyczącym zwycięstwa liberalnej demokracji nad innymi ustrojami politycznymi, w tym także nad socjalizmem⁵.

Według Sylwestra Zawadzkiego przyjęcie decyzji o pełnym przeobrażeniu gospodarki w kapitalistyczną można wpisywać w kryterium aksjologiczne optymalizacji⁶. W dotychczas funkcjonującym systemie socjalistycznym jako w pełni optymalizacyjne traktowano zarówno akty prawne (np. Kodeks pracy), jak i instytucje gospodarki centralnie planowanej. Co istotne, w świetle transformacji systemowej były one odrzucane niezależnie od ewentualnej racjonalności niektórych regulacji.

Neoliberalne pojmowanie praworządności można interpretować w kontekście prawa w znaczeniu formalnym (tj. wdrożonych decyzji politycznych w akcie prawnym) i materialnym (pozwalające na czytelną interpretację organów administracyjnych czy wyroków sądowych)⁷. Należy zwrócić uwagę na drugie z powyższych ujęć prawa, gdyż ma ono szczególne znaczenie w obliczu transformacji systemowej, czyli w okresie kultury omijania regulacji prawnych traktowanych jako nieprzystające do aktualnych okoliczności gospodarczych. Wynikać to może z woli decydentów politycznych podejmujących decyzje polityczne będące aktami działania lub zaniechania⁸. Friedrich Hayek postulował sprawiedliwość w doktrynie neoliberalnej, która nie podlega szczególnemu materialnemu sprecyzowaniu⁹.

⁵ F. Fukuyama, *Koniec historii*, Lublin 1996, s. 9.

⁶ Z.J. Pietraś, *Decydowanie polityczne*, Warszawa 2012, s. 129, [za:] S. Zawadzki, *Przyczynek do teorii podejmowania decyzji państwowych*, [w:] *Z zagadnień teorii polityki: system polityczny, interesy, wartości, normy polityczne, decyzje polityczne*, red. K. Opalek, Warszawa 1978, s. 320–321.

⁷ A. Sylwestrzak, *Historia doktryn politycznych i prawnych*, Warszawa 2006, s. 456.

⁸ Z.J. Pietraś, *Decydowanie polityczne*, Warszawa 2012, s. 127.

⁹ A. Sylwestrzak, *Historia...*, s. 456.

Decyzje polityczne dotyczące rynku pracy

W 1989 r. przemiany dotyczyły rynku pracy funkcjonującego w oparciu o państwowe przedsiębiorstwa i dostosowany do niego Kodeks pracy. Polski ustawodawca na początku transformacji systemowej stanął przed dylematem w postaci odrzucenia dotychczasowego Kodeksu pracy z dnia 26 czerwca 1974 r., bądź nowelizowania w celu dostosowania ustawodawstwa do nowej sytuacji gospodarczej. Priorytetem w tzw. planie Balcerowicza były zagadnienia finansowe, a zainteresowanie rynkiem pracy w minimalnym stopniu wynikało z przemian całego systemu gospodarczego¹⁰.

Początek okresu transformacji i analiza ówczesnej decyzyjności sugeruje jej kryzysowy charakter. Wspomniany kryzys opierał się na następujących aspektach: wewnętrznej lub zewnętrznej zmianie stanu państwa oraz rodzącym się zagrożeniu zaburzenia podstawowych wartości systemu politycznego. Słowem podsumowania, podjęte decyzje były kompleksowym odzwierciedleniem sytuacji decyzyjnej¹¹.

Sytuację decyzyjną rządu Tadeusza Mazowieckiego, związaną z utrzymaniem dotychczasowego prawodawstwa regulującego zatrudnienie, należałoby sklasyfikować jako statystyczną. Podkreśla się poważne ryzyko polityczne¹², ponieważ sytuacja gospodarcza pogarszała się. Fakt ten ma swoje potwierdzenie w spadku produktu krajowego brutto Polski w roku 1990 o 11,6%, a rok później o 7,6%¹³. Legitymizacja rządu T. Mazowieckiego wynikała z postrzegania go jako rządu wspieranego przez Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”¹⁴. Należy stwierdzić, że zmiana Kodeksu

¹⁰ E. Kryńska: *Plan Balcerowicza*, [w:] E. Kryńska, E. Kwiatkowski, H. Zarychta, *Polityka państwa na rynku pracy w Polsce w latach dziewięćdziesiątych*, Warszawa, 1998, s. 31.

¹¹ Z.J. Pietraś, *Decydowanie...*, s. 31.

¹² Tamże, s. 71.

¹³ E. Kryńska, *Uwarunkowania gospodarcze rynku pracy w Polsce w latach 1990–1996*, [w:] E. Kryńska, E. Kwiatkowski, H. Zarychta, *Polityka...*, s. 15

¹⁴ 25 lat temu Sejm powołał Tadeusza Mazowieckiego na stanowisko premiera, Wyborcza.pl, http://wyborcza.pl/1,91446,16521363,25_lat_temu_Sejm_powolal_Tadeusza_Mazowieckiego_na.html#ixzz4TwwcPHo8, 29.12.2016.

pracy (w znaczny sposób osłabiająca jego funkcję ochronną) byłaby szczególnie trudna do zaakceptowania dla związków zawodowych przy konieczności restrukturyzacji i prywatyzacji dużej części państwowych przedsiębiorstw¹⁵. Na potrzeby wywodu istotne jest socjologiczne ujęcie tego problemu, wedle którego funkcjonuje świadomość zdolności do stałego działania¹⁶, co dotyczy analizowanej kwestii. Obejmuje ono także makrostruktury społeczne, do których zaliczamy przede wszystkim społeczeństwo przemysłowe, czyli polskie społeczeństwo na początku transformacji systemowej¹⁷.

W związku z powyższym optymalizacja decyzji podlegała także kryterium społecznemu, rozumianemu jako dostosowanie decyzji do interesu grup społecznych, tzn. uzyskanie ich aprobaty dla zmniejszenia zaburzeń funkcjonowania państwa¹⁸. Wpisuje się to także w kryterium prakseologiczne, wedle którego decyzja musi przynosić jak największe efekty, przy jak najmniejszych stratach¹⁹.

Decyzje polityczne mogą zmierzać do optymalizacji konfliktów społecznych, czyli zaspokojenia interesów społecznych w możliwie największym stopniu. Stabilizacja, nawet pomimo założonej realizacji przemian, mogłaby być poszukiwana w procesie trwania prawa pracy w jak największym stopniu za sprawą Kodeksu pracy oraz w obliczu negatywnych zjawisk występujących na tym rynku. Można je interpretować w kontekście optymalizacji społecznej zmierzającej do optymalizacji ogólnego kierunku działań państwa²⁰ poprzez utrzymanie dotychczasowego kształtu Kodeksu pracy, nawet kosztem jego mniejszego praktycznego zastosowania. Podjęto wariant nowelizacji Kodeksu pracy, co miało swój wyraz w 1989 r. w ustawach, które w znacznym stopniu osłabiały jego regulacje. Pierwsza, z dnia 28 grudnia 1989 r. *o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładów pracy oraz*

¹⁵ E. Kryńska, *Uwarunkowania...*, s. 31.

¹⁶ Z.J. Pietraś, *Decydowanie...*, s. 97.

¹⁷ Tamże s. 99.

¹⁸ Tamże s. 131.

¹⁹ Tamże s. 130.

²⁰ Tamże, s. 129.

o zmianie niektórych ustaw²¹, regulowała kwestię zwolnień grupowych. Miała na celu skrócenie procedury konsultacji wypowiedzenia umowy o pracę z dwuinстанcyjnego konsultowania ze związkami zawodowymi oraz wypowiedzenie na konsultacje z grupą pracowników²².

Podług kryterium podziału decyzji ze względu na czas decyzyjny, w przypadku Kodeksu pracy, pomimo deklarowanych chęci przyjęcia nowego prawa, kolejne rządy odkładały tę decyzję na później²³. Najczęściej była ona analizowana w probabilistycznej sytuacji decyzyjnej²⁴, w ramach której nie można mówić o pełnej kontroli przez ośrodek decyzyjny detali kształtujących tę sytuację, ale znany jest rozkład prawdopodobieństwa ich wystąpienia, np. strajków związków zawodowych sprzeciwiających się konkretnym zmianom Kodeksu pracy.

Zaniechanie uchwalenia nowego Kodeksu pracy można interpretować jako „niedecyzję polityczną”, rozumianą jako akt świadomego zaniechania²⁵. Można ją wpisać w parę typów niedecyzji politycznych podejmowanych przez lata III Rzeczypospolitej. O ile za czasów rządu T. Mazowieckiego nie została podjęta ona z powodu innych celów, co należy wpisywać w typ decyzji omnisyjnej, to w późniejszych latach zasadniejsze wydaje się określenie jej jako decyzji kunktatorskiej. Następowало bowiem opóźnienie tworzenia nowego Kodeksu pracy przez tryb procedowania, m.in. przekazanie do Komisji Kodyfikacyjnej²⁶. Do etapu podjęcia decyzji proceduralnej nie doszło nigdy.

²¹ Ustawa z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładów pracy oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz.U. 1990, nr 4, poz. 19.

²² K. Kolasieński, *Prawo pracy i zabezpieczenia społecznego*, Toruń 2003, s. 16.

²³ Z.J. Pietraś, *Decydowanie...*, s. 135.

²⁴ Tamże s. 70.

²⁵ Tamże s. 149.

²⁶ T. Zieliński, *Problemy części ogólnej prawa pracy*, [w:] *Prawo pracy RP w obliczu przemian*, red. M. Matey-Tyrowicz, T. Zieliński, Warszawa 2006 s. 5.

Zjawiska rynku pracy

Zjawiskiem istotnym dla kształtowania prawa pracy i polityki rynku pracy jest bezrobocie długoterminowe, osiągające w latach 2000–2003 od 8 do 11%²⁷. Drugim jest praca nierejestrowana osiągająca według badań aktywności ekonomicznej ludności (BAEL) Głównego Urzędu Statystycznego od 7,6% osób w wieku powyżej 15 roku życia w 1998 r. do 4,2% w 2004 r.²⁸. Z badań ankietowych wśród 905 małych przedsiębiorstw przeprowadzonych w 2007 r. w Instytucie Pracy i Spraw Socjalnych wynika, że jako podawane przyczyny zatrudnienia nierejestrowanego wskazywano: „możliwość zwolnienia z dnia na dzień bez wypłacenia odpraw” (50,5% respondentów), brak kosztów ich urlopów (40,9%)²⁹. Tego typu uzasadnienia wskazują, iż dla małych przedsiębiorców Kodeks pracy był i jest odbierany jako narzędzie ograniczające pole manewru do tego stopnia, by omijać przepisy prawa i ograniczać zatrudnienie.

Kolejnym zjawiskiem rynku pracy jest uelastycznienie przepisów dotyczących zatrudnienia, wykraczających częściowo lub całkowicie poza regulację Kodeksu pracy w postaci umowy o pracę na czas określony czy umów cywilnoprawnych (umowa zlecenie, umowa o dzieło). To zjawisko ma swoje uzasadnienie w ustawowych regulacjach m.in. *Ustawie z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnieniu pracowników tymczasowych*³⁰, przyjętej w okresie rządów Sojuszu Lewicy Demokratycznej i Polskiego Stronnictwa Ludowego. W znacznym zakresie za sprawą funkcjonowania trzeciego podmiotu w ramach stosunku pracy, czyli agencji pracy tymczasowej, rozwinęło się zatrudnienie krótkoterminowe, czyli m.in. na podstawie umowy o pracę na czas określony

²⁷ W. Kozek, *Rynek pracy – perspektywa instytucjonalna*, Warszawa 2013, s. 42.

²⁸ E. Kryńska, *Zatrudnienie nierejestrowane w oczach pracodawców*, [w:] *Gospodarowanie zasobami pracy na początku XXI wieku. Aspekty makroekonomiczne i regionalne*, red. R.C. Horodeński, C. Sadowska-Snarska, Warszawa-Białystok 2009, s. 39.

²⁹ Tamże s. 41.

³⁰ *Ustawa z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnieniu pracowników tymczasowych*, Dz.U. 2003, nr 166, poz. 1608 z późn. zm.

(m.in. z krótszym okresem wypowiedzenia niż zawarte w zapisach Kodeksu pracy czy umów cywilnoprawnych).

Biorąc pod uwagę okoliczności, np. stopę bezrobocia osiągającą w tym czasie 20%³¹, istniało ku temu społeczne przyzwolenie wiążące się z nadzieją na spadek bezrobocia. Jednak z czasem agencje pracy tymczasowej stawały się podmiotem, z którym zatrudniony wiązał znacznie dłuższy czas aniżeli okres przewidziany jako tymczasowy, czyli rok u jednego pracodawcy użytkownika. Jedyną istotną sankcją, poza tymi dotyczącymi każdego pracodawcy zawartymi w Kodeksie pracy, było wykreślenie agencji z rejestru agencji pracy tymczasowych, co stanowiło sankcję dotkliwą, ale rzadko stosowaną. Ówczesną sytuację decyzyjną należy określić jako statystyczną³², gdyż występuje znaczny ładunek ryzyka politycznego. Ośrodek polityczny w związku z sytuacją ekonomiczną nie sprawował pełnej kontroli nad wszystkimi kluczowymi parametrami, np. skuteczności wprowadzenia agencji zatrudnienia.

Wraz z rozwojem agencji tymczasowych następował rozwój stosowania umów cywilnoprawnych. Według badań Głównego Urzędu Statystycznego i danych z systemów administracyjnych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Ministerstwa Finansów liczba zawartych w 2014 r. umów zleceń lub o dzieło z osobami, które nie były nigdzie zatrudnione na podstawie stosunku pracy oraz bez osób, które pobierają emeryturę lub rentę została oszacowana na 1,3 mln³³. Drugim popularnym typem elastycznego zatrudnienia jest umowa o pracę na czas określony, w Polsce na tle innych państw europejskich jest dość popularna. W roku 2014 zatrudnienie na podstawie takich umów terminowych wynosiło 28,3%, podczas gdy średnia unijna wynosiła wówczas 14%³⁴.

³¹ *Stopa bezrobocia w latach 1990–2016*, Główny Urząd Statystyczny, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-w-latach-1990-2016,4,1.html>, 30.12.2016.

³² Z.J. Pietraś, *Decydowanie...*, s. 135.

³³ *Wybrane zagadnienia rynku pracy. Dane za 2014 rok.*, Główny Urząd Statystyczny, http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5474/9/3/1/wybrane_zagadnienia_ryнку_pracy_2014.pdf, 27.12.2016.

³⁴ *Opinia merytoryczna do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Ko-*

Kolejnym uwarunkowaniem rozluźnienia rygoru funkcjonowania regulacji Kodeksu pracy stał się kryzys gospodarczy z 2008 r., w wyniku którego przyjęta została *Ustawa z dnia 1 lipca 2009 r. o łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego dla pracowników i przedsiębiorców*³⁵. Wówczas zaistniała możliwość wprowadzenia wydłużonych okresów rozliczeniowych pracy z czterech do maksymalnie dwunastu miesięcy, umożliwiających ograniczenie urlopów wypoczynkowych. Możliwa stała się także dowolna liczba umów o pracę na czas określony, a łączny okres zatrudnienia mógł osiągnąć 24 miesiące. Podobnie jak w przypadku agencji pracy tymczasowej, ku takim uwarunkowaniom prawnym droga została otwarta za sprawą niekorzystnych symptomów ekonomicznych, które pozwoliły na większą tolerancję decyzji w postaci takich rozwiązań ustawy antykryzysowej.

Rozluźnienie regulacji Kodeksu pracy jako aktu prawnego mającego w założeniach ustawodawcy mieć główną rolę regulowania kwestii zatrudnienia w Polsce następowało także w zakresie orzecznictwa m.in. Sądu Najwyższego. W tym względzie należy wspomnieć o zakazie wynikającym z Kodeksu pracy ujętym np. w art. 22 §11 – mówiącym, iż zatrudnienie w warunkach stosunku pracy określonych w §1 tego artykułu, bez względu na nazwę umowy jest zatrudnieniem w ramach stosunku pracy i art. 22 §12 – niedopuszczalnym jest zastępowanie umowy o pracę umową cywilnoprawną. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 września 1997 r.³⁶ uznał, iż nie można zakładać, że strony mające pełną zdolność do czynności prawnych miały zamiar zawrzeć umowę o innej treści (umowę o pracę), niż tę, którą zawarły (umowę zlecenia). Sąd Najwyższy podkreślił także, iż przy ocenie stosunku prawnego między stronami trzeba uwzględniać specyfikę funkcjonowania podmiotu zatrudniającego³⁷.

deks pracy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3321), Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, [http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk7.nsf/0/B5E1F4FC0A346639C1257E44002E3618/\\$file/i835-15.rtf](http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk7.nsf/0/B5E1F4FC0A346639C1257E44002E3618/$file/i835-15.rtf) 30.12.2016.

³⁵ *Ustawa z dnia 1 lipca 2009 r. o łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego dla pracowników i przedsiębiorców*, Dz.U. 2009, nr 125, poz. 1035 z późn. zm.

³⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dn. 5 września 1997r., I PKN 229/97.

³⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 1999 r., I PKN 307/99.

W świetle powyższych wyroków warte rozważenia jest, czy takie ujęcie, zawarte w art. 22 Kodeksu pracy, dotyczące umów cywilnoprawnych, nie jest w istocie implementacją decyzji symbolicznej według Gunnela Gustawssona opartej na wiedzy decydenta (obecności zjawiska) i połączonej z brakiem zamiaru wykonania³⁸. W tej sytuacji raczej nie tyle można mówić o braku zamiaru wykonania, co pozorności ewentualnego wykonania.

W ostatnich latach rządów Platformy Obywatelskiej i Polskiego Stronnictwa Ludowego działania ustawodawcze zostały ukierunkowane w stronę ograniczenia ekonomicznej racjonalności stosowania m.in. umów cywilnoprawnych za sprawą np. objęcia ubezpieczeniem społecznym wynagrodzeń z tytułu umów zleceń do wysokości płacy minimalnej za sprawą *Ustawy z dnia 23 października 2014 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw*³⁹. Dodatkowo *Ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz niektórych innych ustaw* wprowadziła minimalną płacę godzinową dla wynagrodzeń z tytułu umów zleceń⁴⁰.

Takie działania można odbierać jako odrzucenie konstruktywizmu doktrynalnego powiązanego z przyjętą linią liberalną, która stała się teleokracją⁴¹. Tego rodzaju działania należałoby wpisywać w politykę zwrotu w stronę wyrównywania statusu praw społecznych osób zatrudnionych, wyrażaną we wspomnianych wcześniej uregulowaniach prawnych i deklaracjach programowych głównych grupowań politycznych.

³⁸ Z.J. Pietraś, *Decydowanie polityczne*, Warszawa 2012, s. 138, [za:] G. Gustawsson, *Symbolic and Pseudo Policies as Responses to Diffusion of Power*, „Policy studies” 1983, Vol. 15, s. 275–279

³⁹ *Ustawa z dnia 23 października 2014 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw*, Dz.U. 2014, poz. 1831.

⁴⁰ *Ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz niektórych innych ustaw*, Dz.U. 2016, poz. 1265.

⁴¹ A. Laska, *Bezalternatywność...*, s. 102.

Deklaracje programowe ugrupowań politycznych z lat 2014–2016

*Program Prawa i Sprawiedliwości*⁴² z 2014 r. zawiera postulaty dotyczące wprowadzenia jednolitych zasad opłacania składek na ubezpieczenie społeczne bez względu na rodzaj umowy, zmiany zasad funkcjonowania i zatrudniania przez Agencje Pracy Tymczasowej, tak aby zawierane umowy miały charakter tymczasowy i krótkotrwały i nie zastępowały umów o pracę. Z kolei *Program Platformy Obywatelskiej*⁴³ okazał się w dużej części odniesieniem do działań podjętych przez rząd Donalda Tuska i później Ewy Kopacz, w tym także objęcia ubezpieczeniem społecznym wynagrodzeń z tytułu umów zleceń do wysokości płacy minimalnej. Zawiera także propozycję jednolitego kontraktu łączącego dotychczasowy stosunek pracy i umowę zlecenia w jedną formę zatrudnienia. Prawa socjalne byłyby uzależnione w ramach tej koncepcji od stażu pracy.

Partia Razem przedstawia propozycje zmierzające w stronę przywrócenia rozwiązań sprzed kryzysu gospodarczego. Dodatkowo w swoim programie wyborczym odwołuje się do niewypełnionego wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 czerwca 2015 r.⁴⁴, co wyraża się postulatem zapewnienia możliwości przynależności do związków zawodowych osobom zatrudnionym na podstawie umów cywilnoprawnych⁴⁵.

⁴² *Program Prawa i Sprawiedliwości 2014*, Prawo i Sprawiedliwość, <http://pis.org.pl/media/download/528ca7b35234fd7dba8c1e567fe729741baaaf33.pdf>, 30.12.2016.

⁴³ *Deklaracja programowa Platformy Obywatelskiej*, Platforma Obywatelska, <http://www.platforma.org/aktualnosc/45494/deklaracja-programowa-platformy-obywatelskiej-polskaobywatelska-2-0>, 31.12.2016.

⁴⁴ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dn. 2 czerwca 2015 r. (K 1/13).

⁴⁵ *Program wyborczy Partii Razem*, Partia Razem, <http://partiarazem.pl/program-wyborczy/>, 31.12.2016 r.

Partia KORWiN⁴⁶ i ruch Kukiz'15⁴⁷ nie zamieściły w programach postulatów dotyczących rynku pracy. Dokumenty tych partii zawierają ogólny postulat dotyczący całej gospodarki – obniżenia opodatkowania i kosztów ubezpieczenia z tytułu wynagrodzenia za pracę.

Nowoczesna proponuje płacę minimalną osiągającą 50% średniej płacy w powiecie, gdzie ma miejsce zatrudnienie pracownika i uniezwolnienie nadużywania umów cywilnoprawnych stosowanych w miejsce umów cywilnoprawnych⁴⁸.

Zakończenie

Transformacja systemowa w Polsce przyniosła zasadniczy zwrot w sferze gospodarczej (także rynku pracy) i politycznej polegający na przemianie państwa z typu realnego socjalizmu do kapitalistycznego i opierającego się na zasadach liberalizmu politycznego. Biorąc pod uwagę zarówno wnioski z powyższej analizy, jak i samych decyzji politycznych, należy zwrócić uwagę, iż rozwiązania o charakterze politycznym, mające później swój wyraz w aktach prawnych, mają swoje uwarunkowania w zwiększaniu elastyczności zatrudnienia, wpisując się w zwiększenie swobody stron co do regulowania zatrudnienia umowami między nimi.

W ostatnich latach można odnotować zwrot w zakresie deklaracji i decyzji politycznych polegający na odchodzeniu od stosowania elastyczniejszych form zatrudnienia, co wpisuje się w realizację postulatów zwiększenia równości w zakresie praw socjalnych.

⁴⁶ *Program partii KORWiN*, KORWiN, <https://www.partiakorwin.pl/program/>, 31.12.2016 r.

⁴⁷ *Strategia zmiany Ruchu Kukiz 15*, Kukiz'15, <http://ruchkukiza.pl/klub-poselski/strategia-zmiany/>, 31.12.2016.

⁴⁸ *Program Nowoczesnej*, Nowoczesna, <https://nowoczesna.org/program/>, 30.12.2016.

Bibliografia

- 25 lat temu Sejm powołał Tadeusza Mazowieckiego na stanowisko premiera*, Wyborcza.pl, http://wyborcza.pl/1,91446,16521363,25_lat_temu_Sejm_powolal_Tadeusza_Mazowieckiego_na.html#ixzz4TwcPHo8, 29.12.2016.
- Chołaj H., *Transformacja systemowa w Polsce – Szkice Teoretyczne*, Lublin 1998.
- Deklaracja programowa Platformy Obywatelskiej*, Platforma Obywatelska, <http://www.platforma.org/aktualnosc/45494/deklaracja-programowa-platformy-obywatelskiej-polskaobywatelska-2-0>, 31.12.2016.
- Fukuyama F., *Koniec historii*, Lublin 1996.
- Gospodarowanie zasobami pracy na początku XXI wieku. Aspekty makroekonomiczne i regionalne*, red. R.C. Horodeński, C. Sadowska-Snarska, Warszawa-Białystok 2009.
- Kolasiński K., *Prawo pracy i zabezpieczenia społecznego*, Toruń 2003.
- Kozek W., *Rynek pracy-perspektywa instytucjonalna*, Warszawa 2013.
- Kryńska E., Kwiatkowski E., Zarychta H., *Polityka państwa na rynku pracy w Polsce w latach dziewięćdziesiątych*, Warszawa 1998.
- Laska A., *Bezalternatywność jako nieliberalna zasada legitymizacji tranzycji systemowej*, [w:] *Polskie zbliżenie do liberalizmem*, red. T. Godlewski, Toruń 2006.
- Opinia merytoryczna do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw* (druk nr 3321), Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, [http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk7.nsf/0/B5E1F4FC0A346639C1257E-44002E3618/\\$file/i835-15.rtf](http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk7.nsf/0/B5E1F4FC0A346639C1257E-44002E3618/$file/i835-15.rtf), 30.12.2016.
- Pietraś Z.J., *Decydowanie polityczne*, Warszawa 2012.
- Prawo pracy RP w obliczu przemian*, red. M. Matey-Tyrowicz, T. Zieliński, Warszawa 2006.
- Program Nowoczesnej*, Nowoczesna, <https://nowoczesna.org/program/>, 30.12.2016 r.
- Program partii KORWiN*, KORWiN, <https://www.partiakorwin.pl/program/>, 31.12.2016.
- Program Prawa i Sprawiedliwości 2014*, Prawo i Sprawiedliwość, <http://pis.org.pl/media/download/528ca7b35234fd7dba8c1e567fe729741baaaf33.pdf>, 30.12.2016.
- Program wyborczy Partii Razem*, Partia Razem, <http://partiarazem.pl/program-wyborczy/>, 31.12.2016.
- Stopa bezrobocia w latach 1990–2016*, Główny Urząd Statystyczny, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-w-latach-1990-2016,4,1.html>, 30.12.2016.
- Strategia zmiany Ruchu Kukiz 15*, Kukiz'15, <http://ruchkukiza.pl/klub-poselski/strategia-zmiany/>, 31.12.2016.
- Sylwestrzak A., *Historia doktryn politycznych i prawnych*, Warszawa 2006.
- Ustawa z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy*, Dz.U. 2014, poz. 1502 z późn. zm.

- Ustawa z 9 lipca 2003 r. o zatrudnieniu pracowników tymczasowych* (Dz.U. 2003, nr 166, poz. 1608 z późn. zm).
- Ustawa z 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładów pracy oraz o zmianie niektórych ustaw*, Dz.U. 1990, nr 4, poz. 19.
- Ustawa z 1 lipca 2009 r. o łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego dla pracowników i przedsiębiorców*, Dz.U. 2009, nr 125, poz. 1035 z późn. zm.
- Ustawa z 22 lipca 2016 r. o zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz niektórych innych ustaw*, Dz.U. 2016, poz. 1265.
- Ustawa z 23 października 2014 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw*, Dz.U. 2014, poz. 1831.
- Wybrane zagadnienia rynku pracy. Dane za 2014 rok*, Główny Urząd Statystyczny (online), http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5474/9/3/1/wybrane_zagadnienia_ryнку_pracy_2014.pdf, 27.12.2016.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dn. 15 października 1999 r. (I PKN 307/99).
- Wyrok Sądu Najwyższego z dn. 5 września 1997 r. (I PKN 229/97).
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dn. 2 czerwca 2015 r. (K 1/13).

History of the labour law and the contemporary labor market policy in Poland

Summary: In 1989, he began the process of systemic transformation, which concerned the labor market, based on a rejection of the current legal status of labor law. In the study, changes in the market, the author used the analysis of the institutional and legal in conjunction with the recognition decision policy. The author took the research period of systemic transformation and change in recent years (since 2014) with the proposals programmatic political parties.

Keywords: labour market, labour law, systemic transformation, deciding policy.